

VLADA REPUBLIKE HRVATSKE
Ured za ljudska prava
i prava nacionalnih manjina

Program prevencije bjegova

Osijek, 2016. godine

PROJEKT "Nestala djeca u kontekstu trgovine djecom"

Centar za nestalu i zlostavljanu djecu

J.J. Strossmayera 1/I, 31000 Osijek • Tel. 031 272 943 • E-mail info@cnzd.org • www.cnzd.org

SADRŽAJ

1. Uvod
2. Usluge Centra za nestalu i zlostavljaju djeću
3. Bjegovi djece i mladih
4. Razlozi za bijeg
5. Prevencija bjegova
6. Metode u prevenciji bjegova
7. Literatura

1. UVOD

Bjegovi djece i mladih predstavljaju značajan problem u odgojnim institucijama i obiteljima koje se s ovom pojavom suočavaju. Naime, djeca i mladi samovoljno odlaze iz odgojne institucije ili od roditeljskog doma izlažući se brojnim opasnostima obzirom da vrijeme koje provode u bijegu nisu pod nadzorom i skrbi roditelja, odgajatelja ili skrbnika koji inače brinu o najboljem interesu maloljetnika. S obzirom da je vidljiv porast broja djece koja se evidentiraju kao nestala u zadnjih nekoliko godina (Izvješće o radu pravobraniteljice za 2015., 2014. 2013. i 2012. godinu) te da je najveći broj nestale djece (1981) zabilježen u 2015. godini, naglašava se važnost preventivnog, ali i tretmanskog djelovanja kako bi se zaustavio ovaj negativni trend.

Mnogi čimbenici doprinose odluci maloljetnika da pobjegne iz institucionalnog smještaja ili iz roditeljskog doma, npr. nemogućnost da se prilagodi na novu okolinu, nezadovoljene psihološke potrebe, konfliktne situacije s vršnjacima ili odraslima i sl. Cilj ovog programa prevencije bjegova je omogućiti dostupnost informacija stručnjacima koji rade s djecom u odgojnim institucijama ili s djecom koja su u povećanom riziku da pobjegnu kako bi im mogli prenijeti sve potrebne informacije o opasnostima bijega i načine kako se zaštititi te kako bi bili spremni na učinkovitu intervenciju u slučaju kada se maloljetnik odluči na bijeg.

2. USLUGE CENTRA ZA NESTALU I ZLOSTAVLJANU DJECU

Centar za nestalu i zlostavljaju djeću igra važnu ulogu u promicanju i unapređenju zaštite prava djece, posebice u situacijama u kojima su djeca najranjivija kao što je nestanak, odnosno bijeg, trgovina djecom i slično. Istraživanja su pokazala da su prvi sati nakon nestanka djeteta od presudne važnosti za njegov pronalazak i prevenciju bilo kojeg oblika daljnjeg iskorištavanja i zlostavljanja. Preventivne aktivnosti usmjerene na bjegove i nestanke djece provode se kako bi se spriječila moguća kršenja prava djece, trgovina djecom ili neki oblik zlostavljanja. Centar provodi aktivnosti kojima je svrha efikasnija potraga za nestalim djetetom te inovativno pristupanje rješavanju ovog složenog problema. Poseban naglasak je stavljen na maloljetne osobe koje su se udaljile iz obiteljskog doma ili pobjegle iz odgojnih institucija što predstavlja složen problem koji zahtijeva ulaganje dodatnih napora i resursa u njegovo suzbijanje, a posebno u preventivne aktivnosti. Centar ima dugogodišnje iskustvo u zaštiti prava djece kroz inovativne projekte i kroz članstvo u međunarodnim organizacijama (INHOPE, INSAFE, Missing Children Europe). Sredinom svibnja 2013. otvorili smo prvi i jedini u Hrvatskoj **Nacionalni telefon za nestalu djeću** (Harmonizirani europski kratki kod 116000 – usluge sa posebnom socijalnom osjetljivošću) postavši time „Pozivni centar za nestalu djeću“, a na taj način su besplatne usluge ovog broja postale dostupne i u Republici Hrvatskoj. Time se RH pridružila kao 23. zemlja Europske unije gdje je ovaj oblik pomoći roditeljima i samom nestalom djetetu već dostupan.

Uz sve navedeno, djeca se također mogu informirati o svojim pravima putem 116000 broja budući da Centar u svom stručnom timu ima, između ostalog, i pravnog savjetnika, socijalnog pedagoga te psihologe. Centar je pokrenuo i **nacionalni registar nestale djece** www.nestaladjeca.hr i aplikaciju koji neprestano izmjenjuju informacije o trenutno nestaloj djeci. Centar je također osmislio i aplikaciju „Nestali na dlanu“ čija je svrha brže i efikasnije prijavljivanje nestanka djeteta putem mobilnih uređaja, ali i lakše dojavljivanje informacija vezanih za prijavljeni nestanak djeteta. Kako bi se na efikasniji način prikupili podaci o nestalom djetetu i prosljedili nadležnim institucijama te medijima Centar je sklopio ugovor s Ministarstvom socijalne politike i mladih te izradio informatizacijski sustav za prijavu bjegova djece i mladih iz odgojnih ustanova te će u narednom razdoblju implementirati sustav u odgojne ustanove. Budući da Centar vodi Registar nestale djece (www.nestaladjeca.hr) u kojem objavljujemo i ažuriramo prijave nestale djece (od kojih veliki broj čine upravo djeca pobjegla iz odgojnih ustanova) na području Republike Hrvatske, došli smo da saznajemo da su podaci u prijavama često nepotpuni, netočni ili ih uopće nema, fotografije su često zastarjele i ne odgovaraju trenutnom izgledu djeteta (radi se o djeci u

razvoju čiji se fizički izgled mijenja). Uvođenjem informatizacijskog sustava za prijavu bjegova djece, odgojne institucije će moći izraditi profile djece koji će sadržavati svježju fotografiju djeteta i podatke iz obrasca za prijavu nestanaka/bijega djece te ih pohraniti u bazu podataka i na taj način jednostavno i brzo prijaviti nestanak Centru, koji će prijavu proslijediti Ministarstvu unutarnjih poslova te istu objaviti i na svom Registru nestale djece. Time će se povećati kvaliteta podataka u prijavi te će se ubrzati vrijeme reakcije što je, kao što smo ranije rekli, od presudne važnosti radi što bržeg pronalaska i zaštite djeteta od svih oblika zlostavljanja.

Putem **Savjetovališta za djecu, mlade i obitelj** dostupna je usluga psihosocijalnog savjetovanja. Savjetovalište poseban naglasak stavlja na rad s djecom i mladima s problemima u ponašanju, djecom i mladima koji su proživjeli različita traumatska iskustva kao i sa ostalom djecom i mladima u potencijalnom riziku od upuštanja u različita rizična ponašanja. Također, u rad Savjetovališta su uključena i druga djeca i mladi koji imaju poteškoća u svakodnevnom životu. Ovaj program od iznimne je važnosti jer omogućuje svakom građaninu da besplatno i u svakom trenutku dobije stručnu pomoć i podršku u suočavanju s teškoćama u svakodnevnom životu, razvije svoje vještine i sposobnosti te u konačnici unaprijedi kvalitetu života.

J.J. Strossmayera 1/I, 31000 Osijek

Tel. 031 272 943

E-mail info@cnzd.org

www.cnzd.org

Besplatna telefonska linija 116000 dostupna je 24 sata dnevno, svaki dan. Ukratko, putem ove usluge zaprimaju se prijave i informacije o nestanku djeteta te prosljeđuju policiji i nadležnim institucijama, ostvaruje se suradnja sa svim relevantnim nacionalnim i međunarodnim organizacijama i institucijama s ciljem što bržeg pronalaska nestale osobe te se pružaju besplatna emocionalna, psihološka, socijalna, pravna i administrativna pomoć i podrška nestalom djetetu i njegovoj obitelji.

TELEFON ZA NESTALU DJECU

116 000

- ⇒ Prijava nestanka djeteta
- ⇒ Prijava informacija o nestalom djetetu
- ⇒ Besplatna emocionalna, psihološka, socijalna, pravna i administrativna pomoć i podrška
- ⇒ Zaštita i promicanje prava djece
- ⇒ Preventivne aktivnosti
- ⇒ Osvještavanje javnosti o problematici nestanaka, bjegova djece i trgovanja djecom

SURADNJA

Centar za nestalu i zlostavljenu djecu ostvaruje uspješnu suradnju s relevantnim dionicima na lokalnoj, regionalnoj i međunarodnoj razini koji se bave ovom problematikom. Naime, u provođenju projektnih aktivnosti sudjeluju predstavnici različiti organizacija i institucija koje svojim stručnim znanjem, vještinama i iskustvom unaprjeđuju kreirane materijale i poboljšavaju kvalitetu dostupnih usluga namijenjenih ciljnoj skupini, razmjenjuju se iskustva i s drugim stručnjacima iz relevantnih organizacija kroz organiziranje i sudjelovanje na stručnim skupovima, edukacijama, seminarima i treninzima. CNZD ostvaruje uspješnu suradnju s drugim organizacijama koje vode 116000 liniju u EU, krovnom organizacijom Missing Children Europe, Policijskom upravom osječko – baranjske županije, odgojnim institucijama u RH, institucijama visokoškolskog obrazovanja te mnogim drugim vladinim i nevladinim organizacijama.

3. BJEGOVI DJECE I MLADIH

Bjegovi maloljetnika se u Republici Hrvatskoj, kao i u drugim zemljama Europske unije, promatraju u kontekstu nestanaka maloljetnika jer je lokacija mladih tijekom bjegova nepoznata (European Commission – Directorate-General for Justice, 2013). Bježanje od kuće ili iz institucije, odnosno svojevolumno i nedopušteno udaljavanja iz odgojnih sredina, bez valjane isprike i opravdanja roditelja, staratelja ili drugih osoba, jedan je od pokazatelja problema u ponašanju kod djece i mladih (Bouillet i Uzelac, 2007).

Kategorije nestale djece:

- svojevolumno udaljavanje iz mjesta stanovanja (bijeg iz institucije ili iz obiteljskog/roditeljskog doma)
- nestanak povezan s počinjenjem kaznenih djela (protupravno oduzimanje slobode, otmica, roditeljska otmica, silovanje, kaznena djela povezana s međunarodnom prostitucijom, trgovanje ljudima i ropstvo, pa i ubojstvo) (<http://www.nestali.hr/>; <http://www.mup.hr/>).

Bježanje iz ustanove predstavlja najučestaliju među navedenim kategorijama što je vidljivo iz Tablice 1. Vidljivo je kako su svi nestanci maloljetnika u 2015. godini prema službenim MUP-ovim statistikama bjegovi - ili iz roditeljskog doma ili iz institucije. Prema izvješću pravobraniteljice za 2015. godinu imamo podatak da se iz roditeljskog doma udaljilo 435 djece, a iz odgojnih ustanova 1 556, od čega je veći broj djevojčica nego dječaka (Izvješće o radu Pravobraniteljice za djecu, 2016).

Tablica 1: Učestalost broja nestanka djece (Izvješće o radu Pravobraniteljice za djecu, 2016, 2015, 2014, 2013)

Godina	Ukupan broj nestanaka djece	Bijeg iz odgojnih ustanova	M	Ž	Bijeg iz roditeljskog doma	M	Ž
2015.	1981	1 556	409	1 147	425	150	275
2014.	1775	1 247	378	857	528	181	348
2013.	1449	834	-	-	615	184	431
2012.	1333	798	-	-	535	-	-

Od sveukupnog broja prijavljenih nestanaka djece vrlo velik postotak čine upravo djeca i mladi koji se samovoljno odlučuju na bijeg te se na taj način dovode u opasnost. Za vrijeme bijega mladima prijete razne opasnosti te im može biti ugrožena sigurnost, a za vrijeme bijega mladi često čine i kaznena i prekršajna djela (Biehal i Wade, 1999). Uz navedeno, u visokom su riziku od različitih drugih problema i ponašanja kojima si ugrožavaju zdravlje kao što su spolnih i zaraznih bolesti, zloupotreba sredstava ovisnosti, pokušaji samoubojstva ili prostitucija (Green i sur., 2003, Chen i sur., 2006). No, bjegovi su povezani i s nekim dugoročnim negativnim posljedicama pa se tako u odrasloj dobi kod takvih osoba mogu pojaviti znakovi depresivnosti i beskućništvo (Courtney i sur., 2005). Uz sve navedeno, djeca sklona bježanju spadaju u ranjivu skupinu za trgovanje ljudima.

Obzirom da u tretmanu maloljetnika s problemima u ponašanju bjegovi ističu kao česti problem, Centar za nestalu i zlostavljanu djecu Osijek je u suradnji s Edukacijsko – rehabilitacijskim fakultetom u Zagrebu je 2015. godine proveo nacionalno istraživanje koje je bilo usmjereno na stjecanje uvida u razloge bjegova mladih iz odgojnih ustanova. Obuhvaćeni su svi domovi za odgoj (7) i odgojne ustanove (3) u Republici Hrvatskoj, ukupno 201 ispitanik i ispitanica, od 13 do 20 godina. Podaci su prikupljeni kvantitativnim i kvalitativnim putem, metodom samoprocjene ispunjavanjem upitnika. Rezultati ukazuju kako 45,8% mladih izvještava kako je imalo iskustvo bijega iz doma. Najčešće se radi o kraćim izbjivanjima iz doma (35,9% ispitanika), zatim o odlasku koji je trajao dva dana (14,6% ispitanika). Dugotrajniji bjegovi (više od mjesec dana) prisutni su kod 13,3% ispitanika. Od ispitanika koji su bili u bijegu 12,9% njih navodi kako su u bijegu bili samo jedanput, njih 4% dva puta, dok je tri do pet puta bilo u bijegu 11% ispitanika.

Provedenim nacionalnim istraživanjem (CNZD i ERF, 2015.) se također nastojalo utvrditi koja su obilježja posljednjeg bijega mladih. Rezultati pokazuju kako se posljednji bijeg najčešće dogodio tijekom proteklih mjesec dana, te da je bila riječ o kraćem izbjivanju iz doma (nekoliko sati ili dva dana). Tijekom tog posljednjeg bijega, mladi najčešće nisu imali osjećaj da su bili u opasnosti. Naime, tek 4,4% mladih imalo je osjećaj da su tijekom tog bijega bili u opasnosti.

Što se tiče spola, djevojke se češće od mladića odlučuju za bijeg što potvrđuju i podaci dobiveni nacionalnim istraživanjem kao i podaci MUP-a (CNZD i ERF, 2015., Izvješće o radu pravobraniteljice za djecu, 2016, 2015, 2014, 2013).

4. RAZLOZI ZA BIJEG

Čimbenici koji utječu na odluku maloljetnika na bijeg su individualni i različiti, ponekad i situacijske naravi.

Razlozi zbog kojih se mladi odlučuju na bijeg mogu biti različiti i ovisе o specifičnoj situaciji u kojoj se nalazi svako pojedino dijete, odnosno mlada osoba. Razdoblje puberteta je za neke obitelji turbulentno i vrlo stresno te stavlja brojne izazove kako pred djecu, tako i pred roditelje. Nesuglasice, sukobi, izražavanje bunta i zahtijevanje veće slobode često su prisutni u tom razdoblju. Motivacija bježanja je najčešće povezana s visokom razinom stresa i frustracije za dijete koju ono bijegom pokušava razriješiti. Djeca napuštaju dom kada se u njemu osjećaju nesigurni, nevoljeni, kada su tužni ili osjećaju da ih roditelji ne razumiju i da im nisu važni. Ponekada odlaze iz straha od kazne, što ukazuje na odnos nepovjerenja u roditelje. Neovisno o motivaciji, važno je imati na umu da bježanje djeteta od kuće predstavlja rizično ponašanje za samo dijete jer za vrijeme bijega nije pod nadzorom roditelja/skrbnika te postoji mogućnost da će za vrijeme bijega „upasti“ u još veće probleme. Bijegom djeca i mladi ponekad žele skrenuti pažnju na činjenicu da se u pozadini kriju veći problemi te da jedan mladi život ne ide dobrim putem.

Kao najčešći razlozi bjegova u stranim istraživanjima se navode: obiteljski problemi (Pergamit i sur., 2010), povijest fizičkog i/ili seksualnog zlostavljanja te zanemarivanja (Biehal i Wade, 2000; Benoit-Bryan, 2013), sukobi i loši odnosi s vršnjacima (Biehal i Wade, 2000, Finkelstein i sur., 2004), uključenost u kriminalne aktivnosti (Biehal i Wade, 2000, Shalev, 2010), dosada, tj. nestrukturirano provođenje slobodnog vremena, spolno aktivna ponašanja (Finkelstein i sur., 2004), nezadovoljstvo uvjetima skrbi i smještaja te želja za odlascima kući (Pergamit i Ernst, 2011)...

Prema podacima MUP-a za 2015. godinu, razlozi zbog kojih djeca bježe iz odgojnih ustanova su izbjegavanje odgojne mjere u ustanovi (213) i problemi adaptacije (124), a među njima je veliki broj onih koji se nakon dopusta provedenog kod kuće (209) nisu vratili u ustanovu. Nad dvoje djece koja su bila u bijegu iz ustanove počinjeno je kazneno djelo (Izvješće o radu Pravobraniteljice za djecu, 2016).

Rezultati provedenog nacionalnog istraživanja o bjegovima mladih (CNZD i ERF, 2015.) pokazuju kako se razlozi koje su mladi navodili mogu svrstati u četiri skupine: bježanja iz doma zbog loših uvjeta u domu (nepoštivanje pravila, prevelika isplaniranost i slično), bijeg zbog antisocijalnih težnji (opisuju određene želje poput kupnje marihuane, alkohola, zarade novca), bijeg zbog negativnih odnosa u domu (loši uvjeti u domu, ali koji se

tiču odnosa s drugima, primjerice svađa s cimerom, želja za privlačenjem pažnje drugih i sl.), bijeg zbog nepripadanja domu (osjećaj nepripadanja domu, želju da se bude sa svojom obitelji i sl.).

5. PREVENCIJA BJEGOVA

Gabrijela Ratkajec Gašević, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet

Ivana Maurović, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet

Tena Zalović, Centar za nestalu i zlostavljanu djecu

Rezultati provedenog nacionalnog istraživanja o bjegovima mogu poslužiti kao smjernice za intervencije kojima bi se prevenirao broj bjegova mladih iz odgojnih ustanova.

Zbog brojnih negativnih aspekata institucija, koje su naveli mladi u nacionalnom istraživanju te koji su poznati u praksi, kao i pozitivnih aspekata i učinkovitosti izvaninstitucionalnih intervencija postoji potreba za daljnjim podržavanjem procesa deinstitucionalizacije, te u isto vrijeme potrebno je raditi na razvijanju usluga za rad s obiteljima mladih s problemima u ponašanju, kako bi se spriječio smještavanje mladih u institucije i izdvajanje iz njihovih obitelji. Također važno je razvijati i što više drugih, alternativnih intervencija u zajednici.

No, uz sve izvaninstitucijske mjere, za dio mladih je neophodno osigurati i usluge institucionalnog smještaja te ih unaprijediti i prilagoditi potrebama korisnika. Mladi su kroz nacionalno istraživanje naveli neke smjernice za promjene, a odnose se na poboljšavanje uvjeta boravka u domu poput uspostavljanja jasnih pravila oko toga što jest a što nije bijeg, kao i propisivanje primjerenih sankcija, razvijanja boljeg odnosa između odgajatelja i korisnika, i posebno – veća posvećenost odgajatelja korisnicima; više slobode, odnosno mogućnost davanja korisnicima mogućnosti za što većim sudjelovanjem u odlučivanju oko svih pitanja koja ih se tiču kako bi se njihov osjećaj autonomije i slobode povećao.

Uz navedeno, jasno je kako je važno raditi i s mladom osobom na smanjenu antisocijalnih težnji mladih, kao i educiranju o opasnostima i negativnim učincima problematičnih ponašanja, što i jest dužnost odgojne ustanove kojoj je mlada osoba povjerena. Neprepoznavanje potencijalnih opasnosti može smanjiti opreznost i samozaštitna ponašanja mladih tijekom bijega te ih dovesti u potencijalno vrlo rizične situacije. Iz tog razloga, preventivne strategije trebaju biti usmjerene i na osvještavanje mladih za potencijalne opasnosti tijekom bijega.

6. METODE U PREVENCIJI BJEGOVA

6.1. RADIONICA – PLANIRAŠ POBJEĆI? RAZMISLI OPET!

Očekivani rezultati:

- sudionici su upoznati s definicijom bijega iz institucije
- sudionici su upoznati s izravnim i neizravnim posljedicama bijega
- sudionici znaju kome se obratiti ukoliko razmišljaju o tome da pobjegnu
- sudionici mogu pružiti podršku vršnjacima koji planiraju bijeg i uputiti ih kome da se obrate za pomoć
- razvijanje grupne povezanosti

Aktivnosti:

- Predstavljanje i dogovori oko pravila rada u grupi
- Voditelji predstavljaju sudionicima temu radionice – bijeg iz institucije (što to znači, kakve su posljedice, kome se obratiti za pomoć).
- **Prva aktivnost:** predstavljanje – Pusti otok
Voditelji daju uputu sudionicima da trebaju na listu papira A4 nacrtati pusti otok. Sudionici dobivaju uputu da zamisle da odlaze sami na pusti otok i sa sobom mogu ponijeti samo 3 stvari koje mogu nacrtati ili zapisati na crtež. Zatim, voditelji postavljaju pitanja: Koje 3 stvari ste ponijeli sa sobom? Što se nalazi na vašem pustom otoku? Koje vještine vam mogu pomoći u preživljavanju? Kakav je osjećaj biti na otoku? Nedostaju li vam neke osobe iz vašeg života? Koje? Nedostaje li vam još nešto iz vašeg života i što?
Nakon što sudionici odgovore na pitanja, ostatku grupe predstavljaju svoj crtež i odgovore na pitanja.
- **Druga aktivnost:** oluja mozgova – Definicija bijega
Voditelji na ploču ili flip chart zapisuju riječ bijeg. Sudionici trebaju definirati bijeg iz institucije ili reći svoje asocijacije na ovaj pojam. Nakon što svatko od sudionika sudjeluje u oluju mozgova, voditelji definiraju bijeg i objašnjavaju što se smatra bijegom iz institucije.
- **Treća aktivnost:** nastavak na priču – Posljedice bijega

Voditelji započnu pričanje priče o jednom mladiću i djevojci koji su smješteni u dom... (ime institucije u kojoj se provodi radionica). Okosnica priče su dvoje mladih koji su se ranije dogovorili da će zajedno pobjeći iz doma. Bijeg su izveli tako što su odglumili odlazak u školu jer je to bio najlakši način da ponesu stvari koje su im potrebne (u školskom ruksaku) i kako bi dobili na vremenu prije nego se otkrije da su u bijegu. Odlučili su otići u Zagreb, no obzirom da su uštedjeli manju količinu novca, odlučili su stopirati umjesto da plate put.

Nekoliko automobila im je zastalo, no nisu išli u njihovom smjeru. Mladić i djevojka su počeli paničariti jer je padao mrak i bili su u strahu od policije. No, onda im je stao automobil kojim je upravljao stariji muškarac i povezo ih je u njihovom smjeru. Tijekom razgovora su mladić i djevojka primijetili da je muškarac u alkoholiziranom stanju. Nakon nekoliko kilometara muškarac ih je tražio novac za prijevoz...

- ⇒ Nastavite priču... Što se dalje moglo dogoditi mladiću i djevojci?
- ⇒ Tko je u većoj opasnosti – mladić ili djevojka?
- ⇒ Kako se mladić i djevojka osjećaju?
- ⇒ Što su po vašem mišljenju razlozi iz kojih su se mladić i djevojka odlučili na bijeg?
- ⇒ Hoće li mladić i djevojka na ovaj način uspjeti riješiti probleme zbog kojih su se odlučili na bijeg?
- ⇒ Što mladić i djevojka mogu drugačije učiniti?
- ⇒ Kako su reagirali odgajatelji, roditelji, prijatelji kada su primijetili da su mladić i djevojka u bijegu?
- ⇒ Koje su posljedice bijega za mladića i djevojku?

- **Četvrta aktivnost:** brošura

Voditelji podijele sudionike radionice u grupe po troje i objasne im da trebaju napraviti brošuru sa savjetima za pomoć. U manjim grupama sudionici zapisuju na papir kome se sve maloljetnici mogu obratiti za pomoć ukoliko su u bijegu, ako se nalaze u opasnosti, ako planiraju pobjeći ili njihovi vršnjaci razmišljaju o bijegu te sve što bi mladu osobu spriječilo u bijegu. Svaka grupa predstavlja brošuru grupi.

- **Evaluacija:** Voditelji na kraju radionice ispituju sudionike što im se svidjelo na radionici, a što im se nije svidjelo; jesu li nešto novo naučili i hoće li im to koristiti u budućnosti.

6.2. POLUSTRUKTURIRANI INTERVJU – PROCJENA RIZIKA ZA PONOVI BIJEG

U razgovoru s maloljetnicima koji su već bili u bijegu, potrebno je procijeniti stupanj rizika od ponovnog bijega. Ovdje su ponuđena neka pitanja koja mogu pomoći stručnjacima u procjeni i prevenciji ponovnog bijega maloljetnika.

1. Reci mi nešto o sebi. (Ispitivanje interesa, uvjeta odrastanja, odnosa s biološkom obitelji)
2. Ispričaj mi o svom prvom smještaju u sustavu socijalne skrbi. (Ispitivanje dobi, razloga, osjećaja i stavova, tipa prvog smještaja).
3. Koliko si različitih smještaja promijenio/la? Kakvi tipovi smještaja su to bili? Iz kojeg razloga si bio/la premješten/a?
4. Reci mi o svom školovanju. (Ispitivanje ocjena, izostanaka, premještanja, odnosa s nastavnicima, vršnjacima i sl.)
5. Koliko dugo si bio/la u sustavu socijalne skrbi prije nego si pobjegao/la prvi put?
6. Koliko puta si do sada pobjegao/la? (Ispitivanje prethodnih bjegova, razloga, iskustava, posljedica)
7. Ispričaj mi o posljednjem smještaju. (Ispitivanje o duljini zadnjeg smještaja, odnosu s odgajateljima i drugim osobama)
8. Iz kojeg razloga si odlučio/la pobjeći iz ovog smještaja? (Ispitivanje što je maloljetnik/ica mislio/la da će postići bježanjem)
9. Ispričaj mi o svojoj odluci da pobjegneš. (Ispitivanje dali je bilo planirano ili spontano)
10. Kome si rekao/la da odlaziš prije bijega? (Ispitivanje iz kojeg razloga se povjerio/la baš toj osobi)
11. S kim si pobjegao/la?
12. Gdje si otišao/la nakon što si napustio instituciju? (Ispitivanje na koje mjesto su otišli neposredno nakon bijega, mjesto gdje su provodili najviše vremena, posljednje mjesto gdje su boravili, ispitati zašto baš ta mjesta)
13. Kako poznaješ osobe s kojima si provodio/la vrijeme za dok si bio/la u bijegu? (Ispitivanje njihovih reakcija kod susreta i njihovog mišljenja o bijegu iz skrbi)

14. Koliko dugo te nije bilo?
15. Ispričaj mi o vršnjacima koje poznaješ koji su također bili u bijegu iz institucije. (Ispitati koliko dugo ih poznaje, što im se dogodilo)
16. Što si činio/la kako bi preživio/la dok si bio/la u bijegu – hrana, smještaj, novac i sl.?
17. Kako je izgledao tipičan dan dok si bio/la u bijegu?
18. Ispričaj mi o što se dogodilo sa školovanjem dok si bio/la u bijegu? (Ispitivanje dali im je nedostajala škola)
19. Ispričaj mi neka pozitivna iskustva koja si imao/la u bijegu.
20. Ispričaj mi neka negativna iskustva koja si imao/la u bijegu.
21. Kako si završio/la ponovno u skrbi? (Ispitivanje dali je bio samovoljni ili prisilni povratan)
22. Što ti se dogodilo kada si se vratio/la?
23. Ispričaj mi o posljedicama koje su uslijedile nakon bijega.
24. Što bi te spriječilo da ponovno pobjegneš?
25. Jesi li razmišljao/la o ponovnom odlasku nakon što si ponovno vraćen/a u skrb?
26. Koji savjet bi dao/la svojim vršnjacima koji razmišljaju o bježanju iz skrbi?

6.3. DOGOVOR OKO POSLJEDICA BIJEGA

Fokusiranje na posljedice je neophodno kako bi se ohrabrilo dijete da napravi drugačije izbore kada se ponovno nađe u situacijama koje za njega/nju predstavljaju okidače za bijeg. Ukoliko radite s djetetom koje ima povijest bježanja, uspostavljanje plana ponašanja koji propisuje i posljedice bijega i nagrade ukoliko dijete ostaje na smještaju može biti vrlo učinkovito. Ukoliko je usuglašen efektivan plan, kod djeteta se izbjegavaju osjećaji povezani s preuzimanjem odgovornosti kao što su strah, frustracija ili ljutnja. Plan predstavlja obostrani dogovor i otvorenu komunikaciju te šalje poruku da je stručnjak svjestan problema koje dijete ima i da je predan radu s djetetom. Posljedice su na taj način unaprijed određene i razmjerne ponašanju čime se smanjuje vjerojatnost da će nastati konflikt s djetetom.

6.4. SENZIBILIZACIJA I OSVJEŠTAVANJE JAVNOSTI PUTEM PROMIDŽBENIH MATERIJALA

Letci i brošure - Prilog 1., 2. i 3.

Plakati

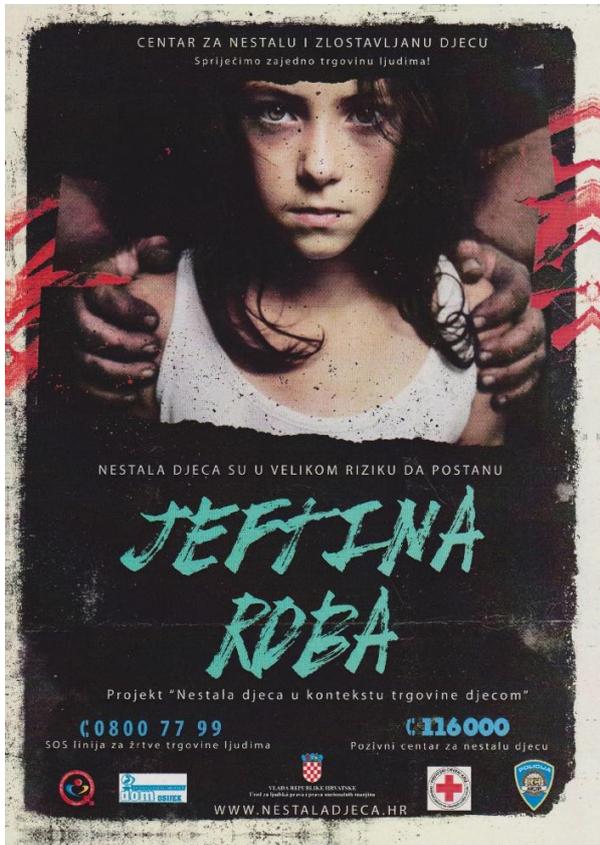
Web stranica www.nestaladjeca.hr

Videospotovi:

- Nestala djeca u kontekstu trgovine ljudima
<https://www.youtube.com/watch?v=BBIDre9VmWQ>
- 116000 broj u funkciji zaštite prava djece
<https://www.youtube.com/watch?v=dvzxYefUd3U>
- ZAUSTAVIMO TRGOVINU DJECOM!
<https://www.youtube.com/watch?v=04ZQzdwkpLI>

Prilog 1.

CENTAR ZA NESTALU I ZLOSTAVLJANU DJECU
Spriječimo zajedno trgovinu ljudima!

NESTALA DJECA SU U VELIKOM RIZIKU DA POSTANU

JEFTINA ROBA

Projekt "Nestala djeca u kontekstu trgovine djecom"

☎ 0800 77 99 SOS linija za žrtve trgovine ljudima ☎ 116000 Pozivni centar za nestalu djecu

WWW.NESTALADJECA.HR

Sve informacije o nestaloj djeci možete prijaviti na telefone:

☎ 0800 77 99 SOS linija za žrtve trgovine ljudima ☎ 116000 Pozivni centar za nestalu djecu

Trgovanje ljudima je kršenje ljudskih prava koje uključuje vrbovanje, prijevoz, transfer, pružanje utočišta i prihvata osoba pomoću prijetnje ili uporabe sile ili drugih oblika prinude, otmice, prijevara, zlouporabe ovlasti ili položaja bespomoćnosti ili davanje ili primanje plaćanja ili sredstava da bi se postigla privola osobe koja ima kontrolu nad drugom osobom u svrhu izrabljivanja.

Prema nacionalnom istraživanju Centra za nestalu i zlostavljaju djecu i Edukacijsko rehabilitacijskog fakulteta od 201 ispitanika čak **45% djece je najmanje jednom pobjeglo iz institucija u kojima su bili smješteni.**

Djeca koja su se samovoljno udaljila iz obiteljskog doma ili iz odgojne institucije u velikom su riziku da postanu žrtve trgovine ljudima.

SVATKO OD NAS MOŽE BITI ŽRTVA TRGOVINE LJUDIMA.

Spriječimo zajedno trgovinu ljudima!

Centar za nestalu i zlostavljaju djecu
www.nestaladjeca.hr

🏠 J.J. Strossmayera 1/1 📧 info@cnzd.org
📱 Nestala djeca ☎ 031-272 943

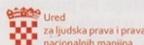
ŠESNAESTOGODIŠNJA DJEVOJKO KOJA JE I SAMA BJEŽALA IMA SAVJET ZA TEBE:

„Ne pokušavajte i ne upuštajte se u bijeg! Svašta sam prošla. Mislila sam da ću izbjeći probleme u Domu, a uvalila sam se u sto puta veće. Sad sam puna straha, bojim se da ne završim u zatvorenoj ustanovi.

Ak' imate neku frku, najbolje da se obratite nekom od odraslih koji vam mogu pomoći. Pomoći će vam oni koji od vas traže da učite, trude se oko vas da nešto napravite, da idete u školu i nekaj završite i ostavite probleme iza sebe..”

PARTNERI PROJEKTA

Centar za nestalu i zlostavljivanu djecu Osijek, Hrvatska
Center for missing and exploited children Osijek, Croatia

www.cnzd.org

PLANIRAŠ POBJEĆI?

Od bježanja iz doma ima puno boljih izbora, odaberi neki od njih!

O PROJEKTU

IZDVAJANJE IZ OBITELJI

Izdvajanje iz obitelji je vrlo stresan događaj za svaku mladu osobu koja se s tim suoči. Smještaj u instituciju je nova i nepoznata situacija u kojoj mnogi osjećaju strah i nelagodnost. Mnogima nije jednostavno prilagodba na pravila i strukturu koja u Domu postoji i važno ju je slijediti. Osjećaj nepripadanja u odgojnu grupu, sram od boravka u instituciji, strah od neprihvatanja ostalih štićenika, nezadovoljstvo uvjetima smještaja, vršnjačko nasilje, želja za povratkom obitelji, traženje uzbuđenja te nagovaranje prijatelja mogu biti neki od razloga za pomišljanje na bijeg.

ZAŠTO?

Odluku o napuštanju Doma možeš donijeti zbog trenutne ljutnje ili povrijeđenosti, osjećaja nepripadanja ili nedostatka razumijevanja. Možda želiš više slobode koja ti je trenutno uskraćena ili se upustiš u avanturu? Bijegom mladi pokazuju okolini kako im je potrebna pomoć u suočavanju s problemima koje imaju. Tvoji vršnjaci ponekad smatraju kako će se bijegom riješiti stresa i frustracije s kojom se teško nose. Iako postoji velik broj razloga iz kojih se mlada osoba odluči na bijeg, važno je znati da postoji mogućnost drugačijeg i boljeg odabira.

Prijavite svaku informaciju o nestalom djetetu na broj

116 000

Ukoliko pomisliš kako ćeš na taj način riješiti svoje probleme, vjerovatno se to uopće neće dogoditi. Pri donošenju takve odluke mladi često zanemaruju cijeli niz opasnosti s kojima se mogu susresti i upasti u još veće probleme!

POSLEDICE BIJEGA

Bježanjem iz Doma lako možeš postati meta osoba koje nemaju dobre namjere, vješti su u manipulaciji i spremni su iskoristiti tvoju ranjivost zbog situacije u kojoj si se našao/la. Prijeti ti opasnost da postaneš žrtva nasilja, iskorištavanja ili nekog drugog kaznenog djela. Neke od opasnosti su podvođenje i uključivanje u prostituciju, poslove dilanja, nasilje, ucjene, čak i trgovanje djecom i mladima. Zbog nedostatka novaca za hranu i druge potrebe možeš doći u iskušenje počinuti krađe ili razbojstva te druge prekršaje ili kaznena djela kako bi zadovoljio osnovne potrebe koje imaš.

Bijeg iz Doma odgajatelji bez odgode prijavljuju policiji i obavještavaju roditelje. Po pronalasku, policijski službenici osobu u pravilu smještaju u prihvatnu stanicu najbližu mjestu njegova zatjecanja u bijegu ili ga/ju vraćaju u ustanovu.

Djeca i mladi koja su bili zatečena u bijegu i dovedeni u prihvatnu stanicu često su bili fizički iscrpljeni, gladni, neispavani, prestrašeni, ponekad i pod utjecajem nekog od sredstava ovisnosti (droge ili alkohola).

MI TI SAVJETUJEMO

Ukoliko imaš problem s kojim se teško nosiš i osječaš se neshvaćeno ili depresivno te razmišljaš o bijegu, ne upuštaj se u bijeg već porazgovaraj s prijateljem, članom svoje obitelji, obrati se stručnoj osobi u koju imaš povjerenja - ona će te poslušati i dati sve od sebe da ti pomogne.

Pozivom na besplatni telefonski broj **116 000** možeš razgovarati s djelatnicima koji su posebno osposobljeni za pružanje pomoći u ovakvim situacijama. Oni će ti pružiti pomoć, podršku i zajedno s tobom potražiti rješenje koje može biti puno učinkovitije i bolje od bijega. Također se možeš obratiti i službenicima policije na broj **192**.

Posjetite našu web stranicu i saznajte više informacija:
www.cnzd.org

Prilog 3.

Besplatna telefonska linija **116 000** dostupna je 24 sata dnevno, svaki dan, a na pozive upućene liniji **116 000** javljaju se djelatnici CNZD-a koji su prošli odgovarajuću obuku za pružanje pomoći roditeljima nestale djece i pružanje pomoći djeci u kritičnim situacijama.

CNZD je pokrenuo i nacionalni registar nestale djece koji je dostupan putem internetske stranice **Nestala djeca** (www.nestaladjeca.hr) na kojoj se neprestano izmjenjuju informacije o trenutno nestaloj djeci, kao i aplikaciju „Nestali na dlanu“ čija je svrha brže i efikasnije prijavljivanje nestanka djeteta, ali i lakše dojavljivanje informacija vezanih za prijavljeni nestanak djeteta.

116 000 broj za nestalu djecu prima prijave o nestanku djeteta, prosljeđuje prijavu policiji, pruža podršku roditeljima/skrbnicima nestalog djeteta te pruža dodatnu podršku policiji a vezano za psihološku pomoć žrtvi i bližnjima. U obavljanju ovih usluga, Centar za nestalu i zlostavljivanu djecu surađuje s policijom i drugim organizacijama koje se bave nestalom djecom.

PARTNERI PROJEKTA

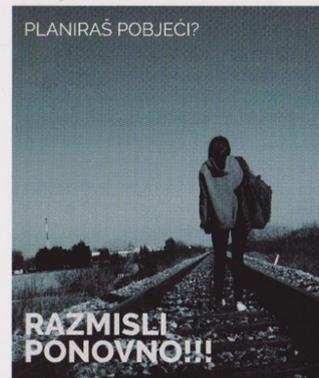

Centar za nestalu i zlostavljivanu djecu Osijek, Hrvatska
Center for missing and exploited children Osijek, Croatia

www.cnzd.org

BJEGOVI DJECE I MLADIH

Vrlo je važno da dijete zna da ga volite, da mu dajete osjećaj sigurnosti jer kada se pojave problemi u njegovom životu veće su šanse da će se obratiti Vama za pomoć, a ne rješenje vidjeti u bijegu...

O BJEGOVIMA

Bjezanje od kuće ili iz institucije jedan je od pokazatelja problema u ponašanju kod djece i mladih. Od sveukupnog broja prijavljenih nestanaka djece vrlo velik postotak čine upravo djeca i mladi koji se samovoljno odlučuju na bijeg te se na taj način dovode u opasnost. Bijegom djeca i mladi ponekad žele skrenuti pažnju na činjenicu da se u pozadini kriju veći problemi te da jedan mladi život ne ide dobrim putem. Razlozi zbog kojih se mladi odlučuju na bijeg mogu biti različiti i ovisne o specifičnoj situaciji u kojoj se nalazi svako pojedino dijete, odnosno mlada osoba. Razdoblje puberteta je za neke obitelji turbulentno i vrlo stresno te stavlja brojne izazove kako pred djecu, tako i pred roditelje. Nesuglasice, sukobi, izražavanje bunta i zahtijevanje veće slobode često su prisutni u tom razdoblju. Motivacija bjezanja je najčešće povezana s visokom razinom stresa i frustracije za dijete koju ono bijegom pokušava razriješiti.

Prijavite svaku informaciju o nestalom djetetu na broj

116 000

Djeca napuštaju dom kada se u njemu osjećaju nesigurni, nevoljeni, kada su tužni ili osjećaju da ih roditelji ne razumiju i da im nisu važni. Ponekada odlaze iz straha od kazne, što ukazuje na odnos nepovjerenja u roditelje. Neovisno o motivaciji, važno je imati na umu da bjezanje djeteta od kuće predstavlja rizično ponašanje za samo dijete jer za vrijeme bijega nije pod nadzorom roditelja/skrbnika te postoji mogućnost da će za vrijeme bijega „upasti“ u još veće probleme.

Ono što Vi kao roditelj možete učiniti u ovom osjetljivom periodu je posvetiti vrijeme svom djetetu, pokazati razumijevanje, graditi dobar odnos te kroz otvorenu i iskrenu komunikaciju razvijati osjećaj sigurnosti i povjerenja kod djeteta u Vas kao roditelja. Svom djetetu pružite potporu u interesima i hobijima koje ima, upoznajte njegove prijatelje, potrudite se osmisliti zajedničke aktivnosti u kojima ćete oboje uživati.

Ukoliko je Vaše dijete nestalo:

Bez odgode obavijestite policiju na broj telefona 192 i Centar za nestalu i zlostavljivanu djecu na besplatan broj telefona za nestalu djecu **116 000**.

Ustupite policiji ili centrusve bitne informacije, a posebno datum, vrijeme i lokaciju gdje je dijete posljednji put viđeno.

Utvrđite imena i opise prijatelja i osoba s kojima je vaše dijete zadnji puta viđeno i ustupite ih policiji ili centru.

Razgovarajte s policijskim službenikom ili djelatnikom centra jesu li razmotrili opciju alarmiranja medija i javnosti.

Pokušajte se sjetiti, analizirati i reći policiji li djelatniku centra postoje li promjene u ponašanju vašeg djeteta u posljednje vrijeme.

Razmislite i recite policiji ili djelatniku centra postoje li osobe u životu vašeg djeteta koje su mu u posljednje vrijeme iskazale nesvakidašnju zainteresiranost ili pažnju.

Raspitajte se kod djetetovih prijatelja i školskih kolega o njihovim svakidašnjim navikama i eventualnim dogovorima te dali su bili u kontaktu s vašim djetetom od kada je dijete nestalo.

7. LITERATURA

1. Benoit-Bryan, J. (2013): **National Runaway Safeline's 2013 Reporter's Source Book on Runaway and Homeless Youth**. National Runaway Safeline.
2. Biehal, N., Wade, J. (1999): Taking a chance? A risk associated with going missing from substitute care. **Child Abuse review**, 8, 366-376.
3. Biehal, N., Wade, J. (2000): Going missing from residential and foster care: linking biographies and contexts. **British Journal of Social Work**. 30, 211-225.
4. Bouillet, D., Uzelac, S. (2007): **Osnove socijalne pedagogije**. Zagreb, Školska knjiga.
5. Chen, X., Thrane, L., Whitbeck, L. B., & Johnson, K. (2006). Mental disorders, comorbidity, and post-runaway arrests among homeless and runaway adolescents. **Journal of Adolescent Research**. 16 (3), 379-402.
6. Courtney, M., Skyles, A., Miranda, G., Zinn, A., Howard, E., George, R. (2005): Youth Who Run Away from Substitute Care. Chicago, IL: Chapin Hall Working Paper. Preuzeto: http://www.chapinhall.org/sites/default/files/old_reports/174.pdf. Posjećeno: 1. veljače, 2016.
7. European Commission – Directorate-General for Justice (2013): Missing children in the European Union Mapping, data collection and statistics. ECORYS Nederland BV. Preuzeto s: http://ec.europa.eu/justice/fundamental-rights/files/missing_children_study_2013_en.pdf. Posjećeno: 3. veljače, 2016.
8. Finkelstein, M., Warnsley, M., Currie, D., and Miranda, D. (2004): "Youth Who Chronically AWOL from Foster Care: Why They Run, Where They Go, and What Can be Done," Vera Institute of Justice. Preuzeto s: http://www.vera.org/sites/default/files/resources/downloads/Foster_AWOLs.pdf. Posjećeno: 1. veljače, 2016.
9. Greene J.M., Sanchez R., Harris J., Cignetti C., Akin D., Wheelless S. (2003): **Incidence and Prevalence of Homeless and Runaway Youth - Final Report**. RTI International, Health, Social, and Economics Research. Research Triangle Park, Preuzeto s: <http://www.acf.hhs.gov/sites/default/files/opre/incidence.pdf>. Posjećeno: 1. ožujka, 2016.
10. Pergamit, M., Ernst, M., Benoit-Bryan, J., Kessel J. (2010): **Why They Run**. Preuzeto s: <http://www.1800runaway.org/wp-content/uploads/2015/05/Why-They-Run-Report.pdf>. Posjećeno: 7. ožujka, 2016.
11. Pravobranitelj za djecu (2016): **Izvešće o radu pravobraniteljice za djecu za 2015. godinu**. Preuzeto: http://www.dijete.hr/index.php?option=com_joomdoc&task=cat_view&gid=946&Itemid=85. Posjećeno: 3. ožujka, 2016.
12. Pravobranitelj za djecu (2015): **Izvešće o radu pravobraniteljice za djecu za 2014. godinu**. Preuzeto:

http://www.dijete.hr/index.php?option=com_joomdoc&task=cat_view&gid=946&Itemid=85.

Posjećeno: 3. ožujka, 2016.

13. Pravobranitelj za djecu (2014): **Izvješće o radu pravobraniteljice za djecu za 2013. godinu.**

Preuzeto:

http://www.dijete.hr/index.php?option=com_joomdoc&task=cat_view&gid=946&Itemid=85.

Posjećeno: 3. ožujka, 2016.

14. Pravobranitelj za djecu (2013): **Izvješće o radu pravobraniteljice za djecu za 2012. godinu.**

Preuzeto:

http://www.dijete.hr/index.php?option=com_joomdoc&task=cat_view&gid=946&Itemid=85.

Posjećeno: 3. ožujka, 2016.

15. <http://www.mup.hr/mobile/?id=1167>

16. <http://www.nestali.hr/default.aspx?id=157>